

**2022–2030 M. KLAIPĖDOS REGIONO PLĖTROS PLANO
PAŽANGOS PRIEMONĖS NR. LT023-04-03-04
PLĖTOTI VISUOMENĖS SVEIKATOS PREVENCINĖS VEIKLAS
PAGRINDIMO APRAŠAS**

2023-12-22 Nr. PA-4

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

Regiono plėtros uždavinys (-iai)	LT023-04-03 Plėtoti ir efektyvinti visuomenės sveikatos prevencines veiklas, bei skatinti sveikos gyvensenos įgūdžių formavimą, skatinti ilgalaikės priežiūros paslaugų plėtrą
---	--

**II SKYRIUS
SITUACIJOS ANALIZĖ IR SIEKIAMAS POKYTIS**

Pažangos priemone sprendžiama 2022–2030 metų Klaipėdos regiono plėtros plane¹ (toliau – RPP) nurodyta 4 problema „Nepakankamas švietimo, sveikatos ir socialinių paslaugų prieinamumas, kokybiškų paslaugų trūkumas“ ir šalinama jos priežastis – 4.3. „Nepakankamas sveikatos paslaugų prieinamumas ir kokybė“.

2022–2030 m. regionų plėtros programoje² nurodoma, kad atskiriems šalies regionams būdinga didesnė skurdo rizika ir socialinė atskirtis, demografinės tendencijos lemia socialinės gerovės iššūkius, susiduriama su tam tikrų viešųjų paslaugų trūkumu. Su šiais iššūkiais, problemomis susijęs Nacionalinio pažangos plano 2.10 uždavinys – skatinti sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo veiklas, stiprinti psichologinį (emocinį) visuomenės atsparumą.

Atsižvelgiant į tai, RPP³ pažymima, kad nepaisant to, jog prevencinėmis priemonėmis išvengiama mirtingumo rodikliai Klaipėdos regione nėra blogi, lyginant su kitais šalies regionais, kokybiška visuomenės sveikatos biurų veikla gali prisidėti prie prevencinėmis priemonėmis išvengiama mirtingumo netolygumų tarp regiono savivaldybių mažinimo.

Be to, problemų, susijusių su visuomenės sveikatos paslaugomis, sprendimas yra svarbus siekiant užtikrinti žmonių gerovę – sveiki ir darbingi žmonės yra šalies ekonomikos augimo ir tvaraus vystymosi garantas. Todėl gyventojų sveikatos išsaugojimui ir stiprinimui turi būti skiriamas ypatingas dėmesys, ypač vertinant tai, jog visuomenė sensta.

1 lentelė. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė⁴

	2018	2019	2020	2021	2022
Klaipėdos regionas	76,78	76,71	75,58	74,57	76,08
Kauno regionas	76,68	77,24	75,53	75,19	76,58
Vilniaus regionas	76,26	76,81	75,81	74,68	76,48
Šiaulių regionas	75,53	76,51	74,82	73,55	75,05

¹ Klaipėdos regiono plėtros tarybos 2023 m. kovo 10 d. sprendimas Nr. K/S-10 „Dėl 2022–2030 m. Klaipėdos regiono plėtros plano patvirtinimo“

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 29 d. nutarimas Nr. 713 „Dėl 2022–2030 metų regionų plėtros programos patvirtinimo“

³ RPP V skyrius „Sveikata“ (26-27 psl.)

⁴ Valstybės duomenų agentūra

Tauragės regionas	75,95	76,47	74,78	73,14	63,49
Telšių regionas	76,45	76,91	75,28	73,98	62,46
Panevėžio regionas	75,22	75,85	74,28	74,37	75,87
Marijampolės regionas	75,41	76,25	74,84	73,04	74,54
Alytaus apskritis	76,28	76,24	74,29	73,04	74,35
Utenos regionas	74,29	74,37	73,54	72,05	73,51
Lietuva	75,91	76,43	75,11	74,28	75,30

Pirmoje lentelėje matyti, kad vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė šalyje iki 2020 metų turėjo tendenciją ilgti. Tik 2020, 2021 metais – COVID19 pandemijos metu, išaugus mirtingumui šis rodiklis sumažėjo. Galima pastebėti, kad Klaipėdos regione vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2018–2022 metų laikotarpiu viršijo šalies vidurkį ir buvo artimesnė kitų dviejų didžiųjų šalies regionų rodikliams. Vidutinė tikėtina sveiko žmogaus gyvenimo trukmė šalyje išlieka panaši: sumažėjusi 2020 metais, 2021 vėl siek tiek šoktelėjo. Moterų atveju grįžo į 2017 metų rodiklį (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Vidutinė tikėtina sveiko žmogaus gyvenimo trukmė⁵

	2017	2018	2019	2020	2021
Vyrai	56,4	56,3	56,0	55,1	55,4
Moterys	59,8	59,1	59,1	58,7	59,8

3 lentelė. Prevencinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas⁶ (pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą) 100,0 tūkst. gyv., 2018–2022 m.

	2018	2019	2020	2021	2022
Klaipėdos m. sav.	235,7	262,0	292,2	250,7	266,3
Klaipėdos r. sav.	227,8	235,0	233,4	231,1	212,9
Kretingos r. sav.	231,4	280,5	284,1	261,9	263,0
Palangos m. sav.	177,9	220,5	249,8	259,4	263,4
Šilutės r. sav.	374,9	357,4	392,5	396,4	354,4
Neringos sav.	31,6	180,9	220,4	156,0	133,1
Skuodo r. sav.	458,3	242,5	431,2	307,7	440,1
Regionas	257,0	266,4	295,1	267,9	272,1
Lietuva	297,1	294,0	320,0	307,0	302,7

2022 metų sausio mėnesį buvo patvirtinta 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa. Programoje numatytos trys kartinės veiksnių kryptys, viena jų – gerinti kokybiškų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą regionuose. Vykdamas programą, tikimasi, kad vidutinė vyrų sveiko gyvenimo trukmė pailgės iki 62,6 metų 2030 m., analogišku laikotarpiu vidutinė moterų sveiko gyvenimo trukmė pailgės iki 65 metų. Taip pat planuojama įgyvendinti prevencines priemones mažinti prevencinėmis priemonėmis išvengiamą mirtingumą⁷.

Ministerijos atlikta situacijos analizė rodo, kad Lietuvos gyventojų sveikatos rodikliai ženkliai atsilieka nuo Europos Sąjungos (toliau – ES) šalių. Prevencinėmis priemonėmis išvengiamas

⁵ Valstybės duomenų agentūra

⁶ Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

⁷ „Patvirtinta Sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa“ (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija). Prieiga per internetą: <https://sam.lrv.lt/lt/naujienos/patvirtinta-sveikatos-issaugojimo-ir-stiprinimo-pletros-programa>.

mirtingumas Lietuvoje yra 2,5 karto didesnis nei ES. Nesveiką gyvenseną nulemia rūkymas, alkoholio vartojimas – 10 proc. (ES – 6 proc.), neracionali mityba – 32 proc. (ES – 18 proc.). Lietuvos vyrų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė yra 6,9 metais trumpesnė palyginus su kitomis ES šalimis.

Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos (toliau – VSS IS) duomenimis regiono prevencinėmis priemonėmis išvengiama mirtingumo rodikliai 2018–2022 m. laikotarpiu neviršijo šalies (žr. 3 lentelę), tokia pati situacija yra ir dar trijuose šalies regionuose: Kauno, Telšių ir Vilniaus. Likusiuose – visą analizuojamą laikotarpį, rodikliai buvo aukštesni. Prasčiausia situacija Utenos regione – visą laikotarpį rodiklis siekė daugiau nei 400 atv./100,0 tūkst. gyv., t. y beveik dvigubai viršijo keturių minėtų regionų rodiklius.

Nepaisant to, kad analizuojamu laikotarpiu Klaipėdos regiono bendras rodiklis šalies vidurkio neviršijo, regiono viduje stebimi netolygumai. Dvi regiono savivaldybės – Šilutės ir Skuodo rajonų, patenka į raudoną zoną. Šilutės rajono savivaldybės – visą laikotarpį. Klaipėdos rajono ir Neringos savivaldybių situacija vertinama kaip gerėjanti (patenka į žalia zoną), o Klaipėdos miesto, Palangos miesto ir Kretingos rajono savivaldybių kaip stabili/panaši (patenka į geltoną zoną). Tiesa Palangos miesto ir Kretingos rajono savivaldybė atitinkamais laikotarpiais buvo žalioje zonoje (žr. 3 lentelę).

Savivaldybė	Reikšmė 2018 m.	Reikšmė 2019 m.	Reikšmė 2020 m.	Reikšmė 2021 m.	Reikšmė 2022 m.
Klaipėdos m. sav.	9 446,9	9 531,1	8 925,2	9 195,3	9 424,8
Klaipėdos r. sav.	7 437,5	7 179,6	6 559,5	7 372,8	7 485,5
Kretingos r. sav.	8 890,6	8 831,2	8 139,3	8 383,3	8 754,8
Palangos m. sav.	8 816,0	8 831,0	8 251,2	8 554,7	8 836,5
Šilutės r. sav.	8 938,3	9 111,6	8 598,9	8 534,8	8 912,4
Neringos sav.	6 985,0	6 521,6	6 073,6	6 035,7	6 239,7
Skuodo r. sav.	8 172,9	7 993,1	7 297,0	7 565,6	8 055,9
Regiono	8 832,8	8 815,3	8 196,6	8 542,8	8 790,2
Šalyje	8 750,7	8 755,7	8 177,4	8 443,2	8 810,8

1 pav. Ligotumas 10,0 tūkst. gyv. 2018–2022 metais
Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Vyraujančio ligotumo rodiklis regione šalies vidurkio neviršijo tik 2022 metais. Prasčiausia situacija yra Klaipėdos miesto savivaldybėje. Dažniau nei kitos į raudoną zoną pateko Šilutės rajono savivaldybė. Situacija vertinama kaip gerėjanti Neringos, Klaipėdos ir Skuodo rajonų savivaldybėse. Taigi vidiniai netolygumai stebimi ir šiuo atveju (žr. 1 pav.).

Standartizuoto ir ankstyvojo mirtingumo rodikliai rodo, kad mirtingumas turi tendenciją didėti, tačiau standartizuoto mirtingumo rodikliai regione tik 2019, 2020 metais viršijo šalies rodiklį, o ankstyvo mirtingumo rodiklis 2018–2022 metų laikotarpiu buvo mažesnis už šalies (žr. 4, 5 lenteles). Šiuo atveju išsiskiria Šilutės ir Skuodo rajonų savivaldybių rodikliai, nes tiek vienu, tiek kitu atveju (visą penkerių metų laikotarpį) viršijo šalies rodiklį.

Remiantis VSS IS duomenimis, paskutiniaisiais metais aukštas ligotumas, viršijantis šalies rodiklį (2 687,3 atv./10,0 tūkst. gyv.), regione buvo kvėpavimo sistemos ligomis (2 957,8 atv./10,0 tūkst. gyv.). Aukščiausias rodiklis buvo Klaipėdos miesto (3 204,2 atv./10,0 tūkst. gyv.) ir Šilutės rajono (3 078,9 atv./10,0 tūkst. gyv.) savivaldybėse, žemiausias – Neringos savivaldybėje (1 799,8 atv./10,0 tūkst. gyv.). Nepaisant to, kad kiti bendri regiono ligotumo, vertinant konkrečią ligą, rodikliai žemesni nei šalies vidurkis, Klaipėdos mieste stebimas aukštas vežinių susirgimų rodiklis

(šalyje – 905,8 atv./10,0 tūkst. gyv., Klaipėdos miesto savivaldybė – 1 071,0), o kraujotakos sistemos ligų net 5-iose (Klaipėdos, Palangos miestų, Kretingos, Skuodo ir Šilutės rajonų) iš 7-ių regiono savivaldybių.

4 lentelė. Standartizuotas mirtingumas⁸ 100,0 tūkst. gyv., 2018–2022 m.

Savivaldybė	2018	2019	2020	2021	2022
Klaipėdos m. sav.	1 316,1	1 368,3	1 548,3	1 603,5	1 450,3
Klaipėdos r. sav.	1 278,2	1 287,5	1 372,6	1 636,9	1 451,2
Kretingos r. sav.	1 342,0	1 370,1	1 445,5	1 656,8	1 459,1
Palangos m. sav.	1 194,2	1 149,7	1 358,8	1 391,8	1 213,3
Šilutės r. sav.	1 547,9	1 487,6	1 701,2	1 814,4	1 617,8
Neringos sav.	889,8	2 025,3	1 092,0	1 084,2	1 111,6
Skuodo r. sav.	1 621,1	1 433,1	1 703,9	1 724,6	1 661,1
Regione	1 346,3	1 354,4	1 516,7	1 623,5	1 455,3
Lietuvoje	1 392,5	1 329,3	1 498,0	1 643,4	1 474,5

5 lentelė. Ankstyvas mirtingumas⁹ (0-74 m.), 2018–2022 m.

Savivaldybė	2018	2019	2020	2021	2022
Klaipėdos m. sav.	576,3	604,9	668,8	671,7	611,3
Klaipėdos r. sav.	547,0	561,5	569,0	729,2	519,5
Kretingos r. sav.	537,5	611,4	602,1	666,5	559,8
Palangos m. sav.	413,0	443,4	535,4	538,2	478,6
Šilutės r. sav.	752,1	750,2	784,2	926,3	746,2
Neringos sav.	384,5	393,3	568,3	325,5	338,1
Skuodo r. sav.	743,4	476,3	805,0	735,0	706,6
Regione	580,8	592,0	653,1	698,5	596,7
Lietuvoje	618,8	602,5	686,4	718,9	627,4

Didžiausias mirtingumas regione, viršijantis šalies rodiklį (279,0 atv./100,0 tūkst. gyv.), yra susijęs su vėžiniais susirgimais (piktybiniais navikais) (285,2 atv./100,0 tūkst. gyv.), tačiau aukštesni nei šalies vidurkis (794,7 atv./100,0 tūkst. gyv.) mirtingumo nuo kraujotakos ligų rodikliai matomi Kretingos (795,1 atv./100,0 tūkst. gyv.), Skuodo (1 033,0 atv./100,0 tūkst. gyv.) ir Šilutės (885,6 atv./100,0 tūkst. gyv.) rajonuose, kvėpavimo sistemos ligų (šalyje – 41,0 atv./100,0 tūkst. gyv.) – Palangos miesto (57,4 atv./100,0 tūkst. gyv.), Kretingos (50,7 atv./100,0 tūkst. gyv.) ir Šilutės (59,7 atv./100,0 tūkst. gyv.) rajonų savivaldybėse.

6 lentelė. Sveikatos vertinimas¹⁰

Savivaldybė	Mokinių dalis (proc.), kurie savo sveikatą vertina kaip gerą arba labai gerą, 2020 m.	Suaugusiųjų dalis (proc.), kurie savo sveikatą vertina kaip gerą arba labai gerą, 2018 m.
Klaipėdos m. sav.	77,8	69,3
Klaipėdos r. sav.	80,7	56,3
Kretingos r. sav.	80,7	59,5
Palangos m. sav.	79,4	65,3

⁸ Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

⁹ Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

¹⁰ Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Šilutės r. sav.	83,0	61,1
Neringos sav.	73,5	74,6
Skuodo r. sav.	77,2	51,7
Regione	79,8	62,3
Lietuvoje	79,8	58,2

Bendrą regiono gyventojų savijautą atspindi gyvenimo kokybės vertinimas. Vertinant šeštoje lentelėje pateiktą informaciją, galima teigti, kad rodiklis, rodantis suaugusių dalį, kurie vertina savo sveikatą kaip gerą ar labai gerą, regione yra aukštesnis nei šalies, o mokinių atveju sutampa. Vis dėlto matyti ir tai, kad atskirose savivaldybėse mokiniai sveikatą vertina prasčiau, nei suaugę. Tiesa, Skuodo rajono savivaldybėje tiek mokiniai, tiek suaugę sveikatą vertina prasčiau nei regione ir šalyje.

7 lentelė. Sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių skaičius (asmenys)¹¹

Savivaldybė	2018	2019	2020	2021	2022
Klaipėdos m. sav.	64 026	51 358	39 920	45 969	41 330
Klaipėdos r. sav.	6 630	3 233	1 434	2 880	3 046
Kretingos r. sav.	11 607	7 919	5 747	10 910	26 340
Palangos m. sav.	12 575	11 733	10 705	10 430	17 482
Šilutės r. sav.	5 591	3 432	1 622	1 464	2 079
Neringos sav.	1 679	386	630	1 167	1 516
Skuodo r. sav.	4 536	2 718	927	966	1 721
Klaipėdos regionas	106 644	80 779	60 985	73 786	93 514
Kauno regionas	183 658	148 976	94 497	108 003	113 300
Vilniaus regionas	165 697	109 806	76 942	74 999	100 926

Svarbus rodiklis, vertinant sveikatą, yra ir mokinių fizinis aktyvumas. Regione mokinių dalies (proc.), kurie sportuoja kasdien, ne pamokų metu (bent 60 min.)¹², rodiklis šiek tiek mažesnis nei šalyje: šalyje – 13,6 proc., regione – 13,5 proc. Žemiausias rodiklis – Neringos savivaldybėje (8,8 proc.), aukščiausias – Klaipėdos miesto (16,3 proc.). Beje, bendras sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių skaičius Klaipėdos regiono savivaldybėse iki 2021 metų mažėjo, o nuo 2022 metų pastebimas augimas visose išskyrus Klaipėdos miesto savivaldybę. Panaši tendencija matoma ir kituose dviejose didžiausiuose šalies regionuose (žr. 7 lentelę).

Paminėtina, kad geresni, aukštesni nei šalies, yra šie rodikliai:

– Mokinių dalis (proc.), kurie kasdien valgo pusryčius: šalyje – 45,4 proc., regione – 48,1 proc.

– Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.): šalyje – 17,4 proc., regione – 15,6 proc.

Rodiklis, kuris rodo mokinių, valgančių daržoves, dalį sutampa su šalies (32,3 proc.), o tų, kurie valgo vaisius šiek tiek mažesnis: šalies – 34,7 proc., regiono – 34,2 proc. Nepaisant to, regiono vidiniai netolygumai stebimi ir šiais atvejais, pvz., mokinių, valgančių pusryčius, dalis žemesnė Neringos (32,4 proc.), Klaipėdos (46,3 proc.) ir Skuodo (40,6 proc.) rajonų savivaldybėse, valgančių daržoves – Skuodo (22,0 proc.) ir Šilutės (29,3 proc.) rajonų savivaldybėse, valgančių vaisius – Neringos (32,4 proc.), Skuodo (30,0 proc.) ir Šilutės (30,1 proc.) rajonų savivaldybėse.

¹¹ Valstybės duomenų agentūra

¹² Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema (2020 metų duomenys)

8 lentelė. Tabako, el. cigarečių, alkoholio ir narkotikų vartojimas mokyklinio amžiaus vaikų tarpe, 2020 m.¹³

Savivaldybė	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą), dalis (proc.)
Klaipėdos m. sav.	6,7	11,3	8,6	4,4
Klaipėdos r. sav.	7,7	13,0	10,6	2,6
Kretingos r. sav.	5,2	11,3	11,2	2,9
Palangos m. sav.	6,7	13,1	9,4	3,3
Šilutės r. sav.	2,7	5,8	4,4	1,8
Neringos sav.	2,9	2,9	5,9	2,9
Skuodo r. sav.	7,3	17,0	12,3	3,0
Lietuvoje	7,0	12,2	10,6	3,2

Analizuojant tabako, alkoholio bei narkotikų vartojimo duomenis (žr. 8, 9 lenteles), matyti, kad situacija regione skirtinga. Mokinių atveju tabako gaminių vartojimo problema opesnė Klaipėdos rajono ir Skuodo rajono savivaldybėse, elektroninių cigarečių – Klaipėdos, Skuodo rajonų ir Palangos miesto savivaldybėse, alkoholio – Kretingos ir Skuodo rajonų savivaldybėse, o narkotinių medžiagų – Klaipėdos ir Palangos miestų savivaldybėse.

Suaugusių asmenų tarpe rodikliai geresni tik tabako ir alkoholio vartojimo atvejais, tačiau elektorinių cigarečių ir narkotikų vartojimo rodiklis aukštesnis – viršija šalies 5-iose ir 7-ųjų regiono savivaldybių.

Visos psichoaktyviosios medžiagos kenksmingos dėl trumpalaikio ir ilgalaikio toksinio poveikio, o pastaraisiais metais padaugėjo naujų ir (arba) naujoviškų, stiprių, suklastotų ir užterštų psichoaktyviųjų medžiagų ir narkotikų, todėl rizika patirti žalingų pasekmių dar labiau išaugo¹⁴.

9 lentelė. Tabako, el. cigarečių, alkoholio ir narkotikų vartojimas suaugusiųjų tarpe, 2020 m.¹⁵

Savivaldybė	Suaugusiųjų dalis, kurie vartojo tabaką kasdien, proc.	Suaugusiųjų dalis, kurie vartojo elektorines cigaretes kasdien, proc.	Suaugusiųjų dalis, kurie vartojo alkoholių kasdien, proc.	Suaugusiųjų dalis, kurie vartojo narkotikus (per gyvenimą), proc.
Klaipėdos m. sav.	9,0	1,0	0	12,5
Klaipėdos r. sav.	23,6	2,3	2,8	10,6
Kretingos r. sav.	15,3	1,5	1,3	11,1
Palangos m. sav.	8,0	1,9	0,5	9,2
Šilutės r. sav.	15,3	0,7	2,8	5,5

¹³ „Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo tyrimas“ (Higienos institutas)

¹⁴ „Europos prevencijos mokymo programa“ (Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras)

¹⁵ Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Neringos sav.	11,0	2,0	0	15,5
Skuodo r. sav.	18,4	1,5	1,5	7,2
Lietuvoje	17,3	1,1	1,5	7,8

Pažymėtina, kad Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) duomenimis, neužkrečiamosios ligos ir sveikatos sutrikimai šiuo metu sudaro 60 proc. visų mirčių priežasčių pasaulyje. Šių mirčių priežastys yra ne infekcijos, o aplinkos, socialinės ir ekonominės sąlygos, pramonės praktika ir gyvenimo būdo pasirinkimas, įskaitant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą.

Atsižvelgiant į tokią padėtį, sveikatingumo skatinimo strategijos yra svarbus būdas įtraukti asmenis ir bendruomenes, suteikti jiems galimybę rinktis sveiką gyvenimo būdą ir keisti įpročius, kad sumažėtų tokių ligų atsiradimo rizika ir būtų sprendžiami kiti su sveikata susiję iššūkiai. Siekiant didinti regiono gyventojų sveikatos atsparumą grėsmėms, svarbu užtikrinti kokybiškas prevencijos priemones ir gerinti sveikatos raštingumą. Tuo pačiu būtų mažinami ir vidiniai netolygumai regione, nes dalis aukščiau analizuotų rodiklių rodo, kad nepaisant to, jog atitinkamos sritys bendras regiono rodiklis neviršija šalies vidurkio, savivaldybėse situacija yra skirtinga. Galima pastebėti, kad dažnu atveju prastesnė situacija yra nuo regiono centro labiausiai nutolusiose savivaldybėse.

Dėl to projektuose (žr. IV skyrių), skirtuose pažangos priemonei įgyvendinti, planuojamos šios veiklos:

1. Prevencinių priemonių, stiprinančių visuomenės sveikatą bei psichologinę gerovę ir atsparumą, įgyvendinimas.
2. Priklausomybės ligų prevencijos (psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo mažinimo) paslaugų prieinamumo didinimas ir įvairių iniciatyvų tikslinėse grupėse skatinimas.

Pirma veikla yra skirta plačiai tiksliniai grupei: socialiai pažeidžiamiems, socialinę riziką (atskirtį) patiriantys asmenims, neįgaliesiems asmenims, senyvo amžiaus asmenims, vaikams, jaunimui, rizikos sveikatai veiksniais patiriantiems asmenims, asmenims, priskiriamiems pagrindinių lėtinių neinfekcinių ligų didelės rizikos grupėms. Antra – vaikams, jaunimui ir jų aplinkos nariams (šeimai, mokyklai, bendruomenei). Tikslinių grupių situacija regiono savivaldybėse skiriasi, todėl atsižvelgiant į savivaldybės teritorijoje veikiančių visuomenės sveikatos biurų vykdomus gyventojų sveikatos stebėsenos tyrimus, buvo pasirinktos atitinkamai grupei tinkamos veiklos: fizinio aktyvumo, sveikos mitybos skatinimas, lytiškumo ugdymas, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija ir kt.

Projektuose numatoma vykdyti mokymus, seminarus, stovyklas, mobiliąsias paslaugas nuo centro nutolusiose teritorijose ir pan., pagrįstas mokslo įrodymais, pripažintas gerąja praktika ar tarptautiniais standartais. Tikslinėms grupėms bus suteiktos geriausios turimos priemonės, metodai ir politika bei užtikrinama galimybė veiksmingiau ir efektyviau teikti paslaugas, palaikyti tęstinumą ir mažinti vidinius regiono netolygumus.

III SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA

Pažangos priemonė įgyvendinama Klaipėdos miesto, Klaipėdos rajono, Kretingos rajono, Skuodo rajono ir Šilutės rajono savivaldybėse. Pažangos miesto ir Neringos savivaldybės visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir kokybės problemas spręs savivaldybių lėšomis.

IV SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS VEIKLOS, PROJEKTŲ VYKDYTOJAI IR PARTNERIAI

Pažangos priemone bus įgyvendinama viena veikla – plėtoti ir efektyvinti visuomenės sveikatos prevencines veiklas, bei skatinti sveikos gyvensenos įgūdžių formavimą. Veikla tiesiogiai siejasi su Klaipėdos RPP 4-os problemos „Nepakankamas švietimo, sveikatos ir socialinių paslaugų prieinamumas, kokybiškų paslaugų trūkumas“ gilumine priežastimi 4.3. „Nepakankamas sveikatos paslaugų prieinamumas ir kokybė“. Pagal nurodytą pažangos priemonę planuojama įgyvendinti aštuonis, dešimtoje lentelėje aprašytus, projektus.

10 lentelė. Planuojami įgyvendinti projektai

Projektas	Projekto veiklos ir pagrindimas
<p>Sveikos gyvensenos skatinimas, sveikatos raštingumo, visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumo ir kokybės tikslinėms grupėms didinimas Klaipėdos mieste</p>	<p>Projekto tikslas – skatinti prevencines priemones, stiprinančias visuomenės sveikatą bei psichologinę gerovę ir atsparumą: integruotų, inovatyvių visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų įdiegimas; sveikatos raštingumo didinimas; visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumo ir kokybės tikslinėms grupėms didinimas.</p> <p>Pagrindinės projekto veiklos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vaikų sveikatos stiprinimas (fizinio aktyvumo, sveikos mitybos skatinimas, lytiškumo ugdymas, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija, pirmosios pagalbos mokymas). 2. Šeimos, motinos ir vaiko sveikatos stiprinimas („Sveikos šeimos akademija“). 3. Asmenų 65+ sveikatos stiprinimo ir traumų prevencija (užsiėmimai „Futbolas vaikstant“). 4. Širdies ir kraujagyslių ligų ir cukrinio diabeto prevencija. 5. Asmenų su negalia sveikatos stiprinimas. <p>Projekto tikslinės grupės:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mokyklinio amžiaus vaikai (tikslinė grupė pasirinkta atlikus mokinių profilaktinių sveikatos patikrinimų, gyvensenos tyrimų duomenų analizę, t. y. mitybos, fizinio aktyvumo, taip pat alkoholio, tabako ir narkotinių medžiagų naudojimo įpročius). 2. Šeimos su vaikais. PSO rekomenduoja motinos ir vaiko sveikatos apsaugai skirti ypatingą dėmesį, nes moters sveikata iki pastojimo, nėštumo metu bei nėščiosios elgesys ir jos sveikatos priežiūra šiuo laikotarpiu daro didžiulę įtaką nėštumo ir gimdymo baigčiai, būsimos kartos sveikatai. 3. 65+ metų amžiaus asmenys. Remiantis PSO rekomendacijomis, per savaitę pagyvenę asmenys bent 150 minučių turi skirti vidutinio intensyvumo aerobinei fizinei veiklai arba bent 75 minutes didelio intensyvumo aerobinei fizinei veiklai ar abiejų šių veiklų kombinacijai. Remiantis 2022 m. Klaipėdos miesto suaugusiųjų gyvensenos tyrimo duomenimis, vyresnių nei 65 metų amžiaus grupėje 33,3 proc. respondentų neužsiima jokia fizine veikla, o fiziškai aktyvūs sudaro 16,6 proc. 4. Neįgalieji. Neįgaliesiems fizinio aktyvumo bei sveikos mitybos poveikis sveikatai ir svarbus, nes pagerėjusi ištvermė, jėga ir lankstumas

	<p>gali reikšmingai pagerinti neįgaliojo gyvenimo kokybę. Įpročiu tapusi fizinė veikla bei sveika mityba gerina neįgalių asmenų funkcines galimybes, fizinį pajėgumą, sveikatą, socializaciją, didina toleranciją savo negaliai bei suteikia jiems galimybę kontroliuoti svarbiausius savo gyvenimo įvykius, įgyvendinti savo lūkesčius. Klaipėdos mieste, kaip ir visoje Lietuvoje, neįgalieji vis dar turi mažai galimybių dalyvauti fizinio aktyvumo ir sporto veiklose.</p> <p>Įgyvendinant projektą numatomos fizinio aktyvumo, sveikos mitybos skatinimo, lytiškumo ugdymas, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, psichikos sveikatos prevencijos veiklos (stovyklos, paskaitos, filmai) pirmosios pagalbos mokymai mokyklinio amžiaus vaikams, paskaitų ciklas, akcentuojant vaikų skiepų svarbą, „Sveikos šeimos akademijos“ programos įgyvendinimas šeimoms su vaikais, širdies ir kraujagyslių ligų ir cukrinio diabeto prevencijos programos, užsiėmimų „Futbolo vaikstant“, mokymai negalia turinčiu asmenų šeimos nariam, personalui, praktiniai fizinio aktyvumo užsiėmimai.</p> <p>Projekto veiklos vyks Klaipėdos miesto viešosiose erdvėse, Klaipėdos miesto sporto bazėse, Klaipėdos miesto ugdymo įstaigose ir kt. Pastaraisiais metais išaugo nuotolinių priemonių poreikis ir jų taikymo galimybės, todėl kai kurios projekto veiklos bus vykdomos nuotoliniu būdu.</p>
<p>Sveikos gyvenenos skatinimas Klaipėdos rajone</p>	<p>Projekto tikslai – mažinti sveikatos priežiūros paslaugų teikimo netolygumus tarp miesto ir kaimo, didinti visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą kaimiškoje teritorijoje bei šių teritorijų gyventojų sveikatos raštingumo lygį, fizinį aktyvumą, stiprinti vyrų sveikatą, onkologinių ligų prevenciją.</p> <p>Remiantis Klaipėdos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro suaugusių gyventojų gyvenenos stebėsenos tyrimų rezultatais, 60,1 proc. apklaustų gyventojų per paskutinius 12 mėnesių bandė keisti savo gyvenimą, bet nepakeitė. Mokinių gyvenenos stebėsenos tyrimai rodo, kad 2020 m. palyginus su 2016 m., mokinių, kurie kasdien, ne pamokų metu mankština ar sportuoja bent 60 minučių, statistiškai reikšmingai padaugėjo nuo 7,8 proc. iki 11,7 proc., nuo 2011 m. mokinių, kasdien valgančių daržovių, ir nuo 2014 m. mokinių, kurie kasdien valgo vaisių, uogų, statistiškai reikšmingai daugėja ($p < 0,0001$ ir $p < 0,05$). Bent kartą per dieną daržoves, vaisius valgo apie trečdalis mokinių ir statistiškai reikšmingų pokyčių nėra. Analizuojant mokinių fizinės ir psichinės sveikatos pokyčius ir lyginant 2020 m. su 2016 m., vertinančiųjų savo sveikatą kaip gerą ar labai gerą statistiškai reikšmingai sumažėjo nuo 86,6 proc. iki 80,7 proc., mokinių, kurie jaučiasi pakankamai laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, statistiškai reikšmingai sumažėjo nuo 87,4 proc. iki 70,4 proc., patiriančiųjų patyčias iš kitų mokinių per paskutinius 2 mėnesius statistiškai reikšmingai sumažėjo nuo 46 proc. iki 35,4 proc., mokinių, kurie patys tyčiojosi iš kitų mokinių per paskutinius 2 mėnesius, statistiškai reikšmingai sumažėjo nuo 44,2 proc.</p>

	<p>iki 24,2 proc. ($p < 0,0001$). 2020 m. lyginant su 2017 m., mokinių, kurie turėjo minčių apie savižudybę, statistiškai reikšmingai padaugėjo nuo 25 iki 30,2 proc. ($p < 0,05$). Remiantis tyrimų rezultatais, mokiniai, kai jiems yra sunku, pirmiausiai pagalbos prašo savo tėvų ar globėjų, vėliau – draugų.</p> <p>Projekte pasirinktos įgyvendinti veiklos/programos orientuotos į sveikos, tinkamos gyvensenos pasirinkimą ir į gyventojų mirtingumo nuo ligų, kurių galima išvengti prevencinėmis priemonėmis mažinimą.</p> <p>Projektu sieksime inovatyvių visuomenės sveikatos paslaugų diegimo Klaipėdos rajone, rizikos sveikatai veiksnių, lemiančių lėtinių neinfekcinių, užkrečiamųjų ligų, profesinių ligų plitimą ribojimo bei sveikatos raštingumo, visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumo ir kokybės tikslinėms grupėms didinimo.</p> <p>Tikslinė grupė – Klaipėdos rajono gyventojai nuo ikimokyklinio amžiaus iki pensinio amžiaus asmenų, socialiai pažeidžiami, socialinę riziką (atskirtį) patiriantys asmenys, neįgalūs asmenys, senyvo amžiaus asmenys, vaikai, jaunimas, rizikos sveikatai veiksnius patiriantys asmenys, asmenys, priskiriami pagrindinių lėtinių neinfekcinių ligų didelės rizikos grupėms.</p> <p>Projekte numatomos įgyvendinti programos, pavyzdžiui, fizinis aktyvumas per vaikščiojimą (18-64 m. amžiaus asmenys), vyrų sveikatos stiprinimo programa (sveikatos netolygumų tarp vyrų ir moterų mažinimas, 30+ amžiaus vyrai), gyvenimo būdo keitimo – svorio valdymo programa (suaugę Klaipėdos rajono gyventojai) ir pan., atsižvelgiant į sveikatos situaciją rajone.</p> <p>Projektą numatoma įgyvendinti su partneriais:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klaipėdos rajono savivaldybės administracija – prisidės prie projekto įgyvendinimo skirdama lėšas; 2. Gargždų pirminės sveikatos priežiūros centras – planuojamas bendradarbiavimas nustatant fiziškai neaktyvius Klaipėdos rajono gyventojus ir jų nukreipimas į visuomenės sveikatos biurą, kad asmuo galėtų didinti savo fizinį aktyvumą dalyvaudamas prevencinėse veiklose; 3. Gargždų ligoninė – numatomas bendradarbiavimas nukreipiant į biurą asmenis su padidėjusiu KMI. <p>Projekto metu bus inovatyviai pateikta sveikatos informacija, atitinkanti šiuolaikinių vaikų, vyresnio amžiaus gyventojų poreikius ir per įvairias fizinio aktyvumo projekcijas, praktinių muliažų panaudojimą, naujų erdvių sveikatos stiprinimui išnaudojimą. Taip pat numatoma mobilių paslaugų plėtra – specialistų nuvykimas į tolimesnes kaimiškas vietas, nutolusias nuo savivaldybės centro.</p>
<p>Psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencija Klaipėdos rajone – nulis priklausomybių</p>	<p>Projekto tikslas – bendruomenės bendradarbiavimo programos įgyvendinimas, siekiant mažinti psichoaktyvių medžiagų vartojimą. Taip pat siekiama užkirsti kelią rizikingos elgsenos augimui ir plitimui, skatinti sąmoningą suvokimą apie rizikas bei tinkamos elgsenos pasirinkimo galimybes.</p>

	<p>Projekto tikslinė grupė – Klaipėdos rajono vaikai, jaunimas ir jų aplinkos nariai: šeima, mokykla, bendruomenė.</p> <p>Projektu sprendžiama problema – didėjantis Klaipėdos rajono mokinių elektroninių cigarečių vartojimas.</p> <p>Remiantis Klaipėdos rajono savivaldybės mokinių gyvenimo stebėsenos tyrimais (lyginant 2020 m. su 2016 m.) per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkusiųjų tabako gaminius statistiškai reikšmingai sumažėjo nuo 19,4 proc. iki 12 proc. 2020 m., lyginant su 2016 m., per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkusiųjų elektronines cigaretes ar naudojusiujų panašius elektroninius įtaisus rūkymui, statistiškai reikšmingai padaugėjo nuo 13,7 proc. iki 17,1 proc., bent kartą vartojusiųjų alkoholinius gėrimus statistiškai reikšmingai sumažėjo nuo 30,7 proc. iki 21 proc.</p> <p>Projekte numatoma įgyvendinti „Vaikai be dūmų“ programą, bendruomeninę programą, skirtą priklausomybių mažinimui, mokyklos be narkotikų programą.</p> <p>Projekto metu bus inovatyviai pateikta sveikatos informacija, atitinkanti šiuolaikinių vaikų, jaunimo poreikius ir per įvairias projekcijas, praktinių muliažų panaudojimą, naujų erdvių sveikatos stiprinimui išnaudojimą. Taip pat numatoma mobilių paslaugų plėtra – specialistų nuvykimas į tolimesnes kaimiškas vietas, nutolusias nuo savivaldybės centro.</p>
<p>Sveikų bendruomenių kūrimas Kretingos rajono savivaldybėje</p>	<p>Projekto tikslas – visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumo ir kokybės gerinimas Kretingos rajono gyventojams, gyventojų fizinio aktyvumo didinimas, sveikos mitybos skatinimas, psichinės sveikatos stiprinimas.</p> <p>Projekto tikslinė grupė – Kretingos rajono gyventojai nuo 18 metų (socialiai pažeidžiami, socialinę riziką (atskirti) patiriantys asmenys, neįgalūs asmenys, senyvo amžiaus asmenys, jaunimas nuo 18 metų, rizikos sveikatai veiksniais patiriantys asmenys, asmenys, priskiriami pagrindinių lėtinių neinfekcinių ligų didelės rizikos grupėms).</p> <p>Projektas apima kelias problemines sritis – mažą gyventojų fizinį aktyvumą, netinkamus mitybos įgūdžius, psichinę sveikatą (nerimą, stresą). Šios sritys pasirinktos remiantis 2022 m. atliktais savivaldybės gyventojų gyvenimo stebėsenos tyrimais, kur matyti, kad Kretingos rajono gyventojų, kurie užsiima energinga fizine veikla yra 26,4 proc., suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves yra 39,7 proc., suaugusiųjų, kurie per dieną bent kartą valdo vaisius yra 27,3 proc. Suaugusiųjų, kurie atsakė, kad jaučiasi laimingi yra 58,5 proc.</p> <p>Remiantis Kretingos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita, probleminė sritis rajone išlieka lėtinės, neinfekcinės ligos. Šias ligas tiesiogiai įtakoja pasyvus gyvenimo būdas – nepakankamas fizinis aktyvumas, netinkama mityba (mažas raštingumas mitybos srityje, dažnai pasirenkami sveikatai nepalankūs maisto produktai), psichologinės sveikatos dirgikliai – stresas, nerimas, bei žemas raštingumas psichikos sveikatos srityje. Tad projekto metu bus organizuojamos įvairios sveikatos stiprinimo bei raštingumą didinančios</p>

	<p>veiklos: bendros organizmo fizinį aktyvumą stiprinančios mankštos (kineziterapijos mankštos, funkcinės treniruotės, mankštos baseine, žygiai, plaukimo pamokos baseine), sveikos mitybos įgūdžių mokymas gyventojams („Sveika ir tvari mityba“, „Mityba ir mitybos papildymas maisto papildais“), psichikos sveikatos gerinimo užsiėmimai (individualios psichologo paslaugos kaimiškose gyvenvietėse, pasitikėjimo savimi grupė, emocijų pažinimo grupė), renginiai (sveikos bendruomenės kūrimas: maisto ruošimo dirbtuvės; sveikatos savaitgalis). Projektą numatoma įgyvendinti su partneriu – Kretingos rajono savivaldybės administracija. Partneris finansuoja projekto išlaidų dalį, kurios nepadengia ES lėšos.</p>
<p>Psichoaktyviųjų ir narkotinių medžiagų vartojimo pirminės prevencijos ir intervencijos priemonių taikymas vaikams, paaugliams ir jų aplinkos nariams Šilutės rajono savivaldybės švietimo įstaigose</p>	<p>Projekto tikslas – mažinti su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu susijusias sveikatos ir socialines problemas, paskatinant žmones atsisakyti arba atidėti sprendimo pradėti vartoti psichoaktyvias medžiagas priėmimą.</p> <p>Projekto tikslinė grupė – vaikai, paaugliai, jaunimas ir jų aplinkos nariai (šeima, mokykla, bendruomenė). Tikslinės grupės pasirinktos atsižvelgiant į tyrimų atliktų Šilutės rajono švietimo įstaigose, rezultatus. Remiantis 2020 m. tyrimo rezultatais Šilutės rajono savivaldybėje mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis sudarė 2,7 proc., mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis Šilutės rajono savivaldybėje sudarė 9,8 proc., mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis – 12,2 proc., mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis– 20,1 proc., mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą), dalis – 1,8 proc., mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapes, dalis – 0,2 proc.</p> <p>2023 m. Šilutės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras gegužės 30 d. – birželio 6 d. Šilutės rajono savivaldybės mokyklose, vykdančiose bendrojo lavinimo ugdymą, ir neformaliojo švietimo įstaigose (meno ir sporto mokyklose) atliko narkotinių medžiagų pėdsakų patikrinimus. Iš viso ugdymo įstaigose atlikta 220 testų, patikrinta 19 ugdymo įstaigų. Sintetinių narkotinių medžiagų pėdsakų – kokaino / kreko buvo rasta 11 švietimo įstaigų. Marihuanos / hašišo pėdsakų buvo rasta 2 švietimo įstaigose. Sintetinių narkotinių medžiagų pėdsakų ir marihuanos/hašišo pėdsakų (abiejų) buvo rasta 2 švietimo įstaigose.</p> <p>Pagrindinės projekto veiklos – psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pirminės prevencijos ir intervencijos užsiėmimų ciklą, mokymų, stovyklų vaikams ir tėvams (globėjams), ugdymo įstaigų darbuotojams organizavimas.</p>

	<p>Numatoma įgyvendinti programą „Tabako ir alkoholio sąstai“, skirtas informuoti mokinių tėvus apie tabako ir alkoholio vartojimo sąstus. Mokinių tėvai kviečiami į paskaitą, kurios metu supažindinami su tabako rūkymo ir alkoholio vartojimo pavojais, vykdyti paauglių mokymus, alkoholio, tabako ir marihuanos vartojimo prevencijai</p> <p>Projektą numatoma įgyvendinti su partneriu – Šilutės rajono savivaldybės administracija. Partneris finansuos projekto išlaidų dalį, kurios nepadengia Europos Sąjungos lėšos, taip pat skatins vietinės bendruomenės dalyvavimą projekte, mokyklų įsitraukimą į projekto veiklas, viešinimą, užtikrins efektyvų projekto koordinavimą.</p>
<p>Gyventojų lėtinių neinfekcinių ligų prevencija Šilutės rajono savivaldybėje</p>	<p>Projekto tikslas – didinti sveikatos raštingumą, visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą ir kokybę tikslinėms grupėms.</p> <p>Projekto tikslinė grupė – socialiai pažeidžiami, socialinę riziką (atskirti) patiriantys asmenys; neįgalūs asmenys, senyvo amžiaus asmenys; vaikai; jaunimas; rizikos sveikatai veiksniais patiriantys asmenys; asmenys, priskiriami pagrindinių lėtinių neinfekcinių ligų didelės rizikos grupėms.</p> <p>Pagrindinės projekto veiklos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „Sveikų bendruomenių kūrimas“ – neinfekcinių ligų prevencijos ciklą organizavimas seniūnijose ir kaimuose, priartinant paslaugas nuo centro nutolusiems gyventojams. 2. Vaikų burnos higienos užsiėmimų organizavimas tikslinėse grupėse bei vaikų dantų KPI indekso mažinimas, atliekant dantų higieną. Epidemiologiniai burnos sveikatos rodikliai Lietuvoje liudija apie itin prastą gyventojų burnos sveikatos būklę. Vaikų burnos sveikatos gerinimas – tai viena iš visuomenės sveikatos biuro prioritetinių darbo sričių. Vaikų dantų ėduonis yra viena labiausiai paplitusių ligų, tai dažniausia dantų praradimo priežastis. 2021 m. Šilutės r. savivaldybėje vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, skaičius siekė 14,15 proc., Lietuvoje – 22,7 proc. (absoliutus skaičius – 50 452). Numatomi teoriniai-praktiniai užsiėmimai vaikų tėvams (globėjams), darželių auklėtojams ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistams darželiuose, mokymų ciklas skirtas kryptingai ugdyti ir formuoti vaikų taisyklingus ir ilgalaikius burnos higienos įgūdžius. 3. Burnos higienos tikslinės profilaktikos vykdymas, parenkant individualios profilaktikos priemones. Numatomos individualios konsultacijos, edukacinių filmukų platinimas, visuomenės sveikatos priežiūros specialistų kvalifikacijos kėlimas. <p>Projektą numatoma įgyvendinti su partneriu – Šilutės rajono savivaldybės administracija. Partneris finansuos projekto išlaidų dalį, kurios nepadengia Europos Sąjungos lėšos, taip pat skatins vietinės bendruomenės dalyvavimą projekte, mokyklų įsitraukimą į projekto veiklas, viešinimą, užtikrins efektyvų projekto koordinavimą.</p>
<p>Sveikos gyvensenos skatinimas Skuodo rajone</p>	<p>Projekto tikslas – mažinti sveikatos priežiūros paslaugų teikimo netolygumus tarp miesto ir kaimo, didinti visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą kaimiškoje teritorijoje. Taip pat didinti kaimiškos teritorijos</p>

	<p>gyventojų sveikatos raštingumo lygį, fizinį aktyvumą, stiprinti vyrų sveikatą, onkologinių ligų prevenciją.</p> <p>Projekto tikslinė grupė – rizikos veiksnių turintys asmenys, 18 metų amžiaus ir vyresni asmenys.</p> <p>Sprendžiamos problemos: 1) gyventojų mirtingumas nuo ligų, kurių galima išvengti prevencinėmis priemonėmis, 2) gyventojų mažas fizinis aktyvumas, netinkama mityba, kurie lemia ligotumą ir mirtingumą, 3) vaikų, paauglių mažas fizinis aktyvumas, netinkama ir nevisavertė mityba.</p> <p>Planuojama įgyvendinti gyvenimo būdo keitimo (svorio valdymo programa), onkologinių ligų prevencijos (inicijuoti ir pasirengti bendradarbiavimo platformą sprendžiant onkologinių ligų problemą Skuodo rajone įgalinant bendruomenės narius jiems suteikiant žinių ir praktinių įgūdžių onkologinių ligų prevencijos srityje ir suformuoti aplinką palankią prevencinei veiklai), šeimos pasirengimo naujagimio atėjimui (ugdyti motinų sveikatos raštingumą, mokant motinas (tėvus) tinkamos sveikatos elgsenos neštumo metu, naujagimio priežiūros įgūdžių) ir kitas programas.</p> <p>Projektą numatoma įgyvendinti su partneriais:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skuodo rajono savivaldybės administracija – prisidės prie projekto įgyvendinimo skirdama lėšas; 2. Skuodo pirminės sveikatos priežiūros centras – planuojamas bendradarbiavimas nustatant fiziškai neaktyvius Skuodo rajono gyventojus ir jų nukreipimas į visuomenės sveikatos biurą, kad asmuo galėtų didinti savo fizinį aktyvumą dalyvaudamas prevencinėse veiklose; 3. VšĮ Klaipėdos Respublikinė ligoninė, Skuodo filialas – numatomas bendradarbiavimas nukreipiant į biurą asmenis su padidėjusiu KMI. <p>Projekte numatoma mobilių paslaugų plėtra – specialistų nuvykimas į tolimesnes kaimiškas vietas, nutolusias nuo savivaldybės centro.</p>
<p>Psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencija Skuodo rajone – nulis priklausomybių</p>	<p>Projekto tikslas – bendruomenės bendradarbiavimo programos įgyvendinimas, siekiant mažinti psichoaktyvių medžiagų vartojimą.</p> <p>Projekto tikslinė grupė – vaikai, jaunimas. Siekiama stiprinti vaikų, jaunimo sveikos gyvensenos įgūdžius ir vykdyti visuomenės sveikatos stebėseną. Remiantis Skuodo rajono savivaldybės mokinių gyvensenos stebėsenos tyrimas ir lyginant 2020 m. su 2016 m., per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkusiųjų tabako gaminius statistiškai reikšmingai sumažėjo nuo 19,4 proc. iki 12 proc., bent kartą rūkusiųjų elektronines cigaretes ar naudojusiujų panašius elektroninius įtaisus rūkymui, statistiškai reikšmingai padaugėjo nuo 13,7 proc. iki 17,1 proc., bent kartą vartojusiųjų alkoholinius gėrimus statistiškai reikšmingai sumažėjo nuo 30,7 proc. iki 21 proc.</p> <p>Sprendžiama problema – vaikų, paauglių žalingas rūkymas, alkoholio vartojimas.</p> <p>Planuojama įgyvendinti programą „Vaikai be dūmų“ (rūkymo prevencijos programa, įtraukiant tėvus į patyriminį mokymąsi per</p>

	socializaciją prieš rūkymą), bendruomenės bendradarbiavimo programą, siekiant mažinti psichoaktyvių medžiagų vartojimą jaunimo tarpe bendruomenėje vadovaujantis Islandijos patirtimi. Projekte numatoma mobilių paslaugų plėtra – specialistų nuvykimas į tolimesnes kaimiškas vietas, nutolusias nuo savivaldybės centro.
--	--

V SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS PROJEKTŲ ATRANKA

Vadovaujantis Strateginio valdymo metodikos 135.2. papunkčiu, planavimo būdas taikomas projektams, kuriais įgyvendinamos Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytos funkcijos ir veiklos, kurie priskirtini valstybės ar savivaldybių institucijoms ar įstaigoms ar jų kontroliuojamiems juridiniams asmenims ir kuriais tiesiogiai prisidedama prie pažangos priemonės įgyvendinimo ir joje numatytų rezultatų pasiekimo. Remiantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 17 dalies nuostata, visuomenės sveikatos priežiūra yra savarankiškoji savivaldybių funkcija. Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 3 punkte patikslinama, kad ši funkcija apima savivaldybės tarybos patvirtintuose savivaldybės strateginiame plėtros ir (ar) savivaldybės strateginiame veiklos planuose numatytų visuomenės sveikatos priemonių įgyvendinimą, atsižvelgiant į vyraujančias visuomenės sveikatos problemas, dalyvavimą įgyvendinant valstybines visuomenės sveikatos programas, tarpinstitucinius veiklos planus, vaikų ir jaunimo visuomenės sveikatos priežiūros vykdymą, socialinių partnerių įtraukimą į visuomenės sveikatos stiprinimo veiklas bei kitų įstatymuose nustatytų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų vykdymą.

Planuojamomis projektų veiklomis tiesiogiai prisidedama prie regioninės pažangos priemonės Nr. 11-001-02-10-03 (RE) „Gerinti kokybiškų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą regionuose“ įgyvendinimo ir numatytų rezultatų pasiekimo.

VI SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS PRISIDĖJIMAS PRIE HORIZONTALIŲJŲ PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO

11 lentelė. Horizontalieji principai

Eil. Nr.	Horizontalieji principai (toliau – HP)	Informacija apie pažangos priemonės prisidėjimą prie HP
1.	Darnaus vystymosi	Pažangos priemone bus tiesiogiai prisidedama prie šio horizontaliojo principo ir 3-o darnaus vystymosi tikslo „Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę“ įgyvendinimo. Įgyvendinant projektus siekiama sumažinti mirtingumą nuo įvairių ligų taikant prevencines priemones, skatinti gyventojų psichinę sveikatą ir gerovę, taip pat stiprinti piktnaudžiavimo psichoaktyviomis medžiagomis prevenciją.
2.	Lygių galimybių visiems	Pažangos priemone bus tiesiogiai prisidedama prie šio horizontaliojo principo ir 3-čio darnaus vystymosi tikslo „Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę“ įgyvendinimo. Pažangos priemonės veiklų rezultatai

		<p>sudarys galimybę teikiamomis paslaugos naudotis visiems asmenims, nepriklausomai nuo jų lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos ar kt.</p> <p>Projektuose nebus numatyta apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį įgyvendinant moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų, tikėjimo, pažiūrų, negalios, sveikatos būklės, socialinės padėties, amžiaus, lytinės orientacijos ir kitais pagrindais principais.</p>
--	--	--

VII SKYRIUS IŠANKSTINĖS SĄLYGOS

Šia pažangos priemone prisidedama prie regioninė pažangos priemonės Nr. 11-001-02-10-03 (RE) „Gerinti kokybiškų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą regionuose“ įgyvendinimo ir šiai pažangos priemonei priskirto poveikio rodiklio „Prevencinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas (standartizuotas)“ reikšmės pasiekimo.

Nurodytam poveikio rodikliui priskirta išankstinė sąlyga – patvirtintose regionų plėtros planų pažangos priemonėse numatytos veiklos, skirtos kokybiškų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui didinti, yra pagrįstos mokslo įrodymais, pripažinta gerąja praktika ar tarptautiniais standartais, pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką).

2022–2030 m. Klaipėdos regiono plėtros planas patvirtintas Klaipėdos regiono plėtros tarybos 2023 m. kovo 10 d. sprendimu Nr. K/S-10 (toliau – Planas). Plane yra numatyta regioninė pažangos priemonė LT023-04-03-04 „Plėtoti visuomenės sveikatos prevencines veiklas“. Pagal šią pažangos priemonę planuojama įgyvendinti 8 projektus, kuriuose numatomos veiklos skirtos kokybiškų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui didinti, yra pagrįstos mokslo įrodymais, pripažinta gerąja praktika ar tarptautiniais standartais.

VIII SKYRIUS
PAŽANGOS PRIEMONĖS STEBĖSENOS RODIKLIAI

12 lentelė. Pažangos priemonės veiklų produkto rodikliai

Pažangos priemonės veiklų produkto rodikliai							
Veiklos pavadinimas	Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siekimos rodiklio reikšmės		Siekimos rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Plėtoti ir efektyvinti visuomenės sveikatos prevencines veiklas, bei skatinti sveikos gyvensenos įgūdžių formavimą	P.S.2.15 19	Asmenys, dalyvavę sveikatos raštingumo didinimo veiklose	2 210 355,83	1 878 801,50	-	21 824 (2028)	Rodiklis atitinka 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos (toliau – IP) 4.8. konkrečiam uždaviniui „Suteikti daugiau vienodų galimybių už prieinamą kainą laiku gauti kokybiškas ir tvarias paslaugas, įskaitant paslaugas, kuriomis skatinamos galimybės gauti būstą ir į asmenį orientuotą priežiūrą, įskaitant sveikatos priežiūrą; modernizuoti socialinės apsaugos sistemas, be kita ko, skatinti, kad būtų suteikta galimybė naudotis socialine apsauga, daugiau dėmesio skiriant vaikams ir palankių sąlygų neturinčioms grupėms; gerinti sveikatos priežiūros sistemų ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumą, taip pat ir neįgaliesiems, rezultatyvumą ir tvarumą“ priskirtą produkto rodiklį. Siektina tarpinė rodiklio reikšmė IP nenustatoma. Siektina galutinė rodiklio reikšmė apskaičiuota, įvertinus numatomų įgyvendinti projektų informaciją.
	P.B.2.0 518	Paramą gavusių nacionalinio, regionų ar vietos lygmens viešojo administravimo ar			-	4 (2028)	Rodiklis atitinka 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos (toliau – IP) 4.8. konkrečiam uždaviniui „Suteikti daugiau vienodų galimybių už prieinamą kainą laiku gauti kokybiškas ir tvarias paslaugas, įskaitant paslaugas, kuriomis skatinamos galimybės gauti būstą ir į

		viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų skaičius					asmenį orientuotą priežiūrą, įskaitant sveikatos priežiūrą; modernizuoti socialinės apsaugos sistemas, be kita ko, skatinti, kad būtų suteikta galimybė naudotis socialine apsauga, daugiau dėmesio skiriant vaikams ir palankių sąlygų neturinčioms grupėms; gerinti sveikatos priežiūros sistemų ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumą, taip pat ir neįgaliesiems, rezultatyvumą ir tvarumą“ priskirtą produkto rodiklį. Siektina tarpinė rodiklio reikšmė IP nenustatoma. Siektina galutinė rodiklio reikšmė apskaičiuota, įvertinus numatomų įgyvendinti projektų informaciją.
--	--	---	--	--	--	--	--

13 lentelė. Pažangos priemonės rezultato rodikliai

Pažangos priemonės rezultato rodikliai							
Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Pradinė rodiklio reikšmė (metai)	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siektinis rodiklio reikšmės		Siektinis rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
R.S.2.3523	Asmenų, po dalyvavimo veiklose pagerinusių sveikatos raštingumą, dalis (proc.)	0 (2022)	2 210 355,83	1 878 801,50	-	82 (2028)	Rodiklis atitinka 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos (toliau – IP) 4.8. konkrečiam uždaviniui „Suteikti daugiau vienodų galimybių už prieinamą kainą laiku gauti kokybiškas ir tvarias paslaugas, įskaitant paslaugas, kuriomis skatinamos galimybės gauti būstą ir į asmenį orientuotą priežiūrą, įskaitant sveikatos priežiūrą; modernizuoti socialinės apsaugos sistemas, be kita ko, skatinti, kad būtų suteikta galimybė naudotis socialine apsauga, daugiau dėmesio skiriant vaikams ir palankių sąlygų neturinčioms grupėms; gerinti sveikatos priežiūros sistemų ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumą, taip pat ir neįgaliesiems, rezultatyvumą ir tvarumą“ priskirtą rezultato rodiklį. Siektina tarpinė rodiklio reikšmė IP nenustatoma. Siektina galutinė rodiklio reikšmė apskaičiuota, įvertinus numatomų įgyvendinti projektų informaciją.

R.S.2.3526	Asmenų, palankiai vertinančių visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, dalis (proc.)	0 (2022)			-	82 (2028)	Rodiklis atitinka 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos (toliau – IP) 4.8. konkrečiam uždaviniui „Suteikti daugiau vienodų galimybių už prieinamą kainą laiku gauti kokybiškas ir tvarias paslaugas, įskaitant paslaugas, kuriomis skatinamos galimybės gauti būstą ir į asmenį orientuotą priežiūrą, įskaitant sveikatos priežiūrą; modernizuoti socialinės apsaugos sistemas, be kita ko, skatinti, kad būtų suteikta galimybė naudotis socialine apsauga, daugiau dėmesio skiriant vaikams ir palankių sąlygų neturinčioms grupėms; gerinti sveikatos priežiūros sistemų ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumą, taip pat ir neįgaliesiems, rezultatyvumą ir tvarumą“ priskirtą rezultato rodiklį. Siektina tarpinė rodiklio reikšmė IP nenustatoma. Siektina galutinė rodiklio reikšmė apskaičiuota, įvertinus numatomų įgyvendinti projektų informaciją.
------------	--	-------------	--	--	---	--------------	--

Regiono plėtros tarybos
administracijos direktorė

(parašas)

Dalia Makuškienė

(vardas ir pavardė)